

**KLIMATCERTIFIERING
FÖR MAT.**

Klimatcertifiering för mat 2012:1

Regler och verifieringskrav för minskad klimatpåverkan inom
produktion och distribution av livsmedel och blommor

Syfte och omfattning

Det finns idag två viktiga globala miljöfrågor som delvis hänger ihop: den globala uppvärmningen och samhällets förbrukning av fossila bränslen. *Klimatcertifiering för mat* är ett certifieringssystem för produktion och distribution av livsmedel, som hanterar båda dessa frågor. I klimatcertifieringen ställs krav på åtgärder som begränsar klimatpåverkan inom produktion och distribution av livsmedel och därmed minskar utsläppen av koldioxid, metan och lustgas. Ett grundläggande krav för att anslutas till systemet är att verksamheten också har en kvalitetscertifiering som ställer grundläggande krav inom miljöskydd, djursorg och socialt ansvar. Bakgrunden till detta är att klimat- och energi bara är en del av de viktiga miljö- och överlevnadsfrågor som måste hanteras. För att verka för en hållbar utveckling krävs ett parallellt arbete med miljö, etik, djursorg och social välfärd.

Syfte

Produktion och distribution av mat står för cirka 20-25 procent av de totala utsläppen av växthusgaser i Sverige. Syftet med detta regelverk är att göra det möjligt för konsumenter att välja produkter som producerats med lägre klimatbelastning än motsvarande ickecertifierad produkt samt för producenter att marknadsföra åtgärder som vidtagits för att minska klimatpåverkan mot konsument. Åtgärderna bygger på vetenskapliga underlag som tagits fram av ledande forskare inom miljö- och livsmedelsvetenskap. Underlag som utgjort grund för dessa regler samt stödmaterial hittar du på www.klimatmarkningen.se.

Reglernas omfattning

Reglerna är fastställda utifrån en målsättning att väsentligt minska klimatpåverkan, med hänsyn taget till vad som bedöms vara praktiskt och ekonomisk möjligt att uppnå i dagsläget. Vissa regler är också påverkade av att det idag finns bristande kunskap inom flera områden. Reglerna omfattar gården, växtodling, växthus, mjölk, nötkött, lamm, gris, ägg, kyckling, fiske, vattenbruk transporter, livsmedelsförädling/hantering/förpackning samt import. Det finns även ett inledande kapitel med allmänna regler som gäller all ansluten verksamhet.

På gården samt inom växtodling, djurhållning och växthusproduktion är reglerna utvecklade i första hand för Sverige och därmed jämförbara förhållanden men avsnittet om import och transport visar på vägar för att certifiera produkter som passerar internationell handel.

Reglerna ska i sin helhet omfatta produktion från och med tillverkning av produktionshjälpmedel fram till butikens lastkaj samt distribution från gårdsgrinden till butikens lastkaj. Inom fiske avser reglerna verksamheten på fartyget och har ingen geografisk begränsning. Regler för vattenbruk är framtagna med bas i norsk odling av laxfiskar.

Regelkapiteln i dokumentet är uppdelade i mål, regler, verifieringskrav och rekommendationer. Målen beskriver vad vi vill uppnå, reglerna talar om vad som krävs för att verksamheten ska bli godkänd, verifieringskravet hur man skall bete sig för att uppfylla regeln och rekommendationerna visar på ytterligare åtgärder som kan göras för att minska verksamhetens klimatpåverkan. Rekommendationerna pekar på önskad utveckling inom ett område och kan i framtiden komma att införas som regler.

Definitioner och förkortningar

Avbrottsgröda är en gröda som kan ge skördehöjande effekter i spannmålsdominerade växtföljder bland annat genom näringstillskott från förfrukt och skörderester samt genom att de har en hämmande effekt på jordburna svampar och insekter. Exempel på avbrottsgröda är vall, oljelin och oljeväxter.

Biprodukt innebär, med avseende på fiske och vattenbruk, restprodukter från förädlingsindustrin som t ex fiskrens, skinn, huvuden etc.

Direkt energianvändning innebär energi som används för odling, torkning, mjölkning o s v i produktionen. Med indirekt energi menas energiåtgången för alla de varor och tjänster som köps in till produktionen, t ex insatsmedel som inköpt foder, handelsgödsel och bekämpningsmedel.

Du används i regeltextern och avser den som ansvarar för verksamheten.

Energikartläggning är ett systematiskt sätt att utvärdera nuvarande energianvändning samt att hitta åtgärder för att minska den.

FCR (feed conversion ratio eller på svenska, foderomvandlingsfaktor) värde som anger hur mycket foder det går åt för att producera ett kilo fisk. Ekonomisk FCR inkluderar allt foder, inklusive den del av fodret som går till spillo.

Förfruktseffekt är effekten i marken av förgående gröda på exempelvis markens struktur, tillgänglig näring etc.

Förnybara energikällor inkluderar befintlig vattenkraft, vindkraft, solenergi och biobränsle. Även spillvärme inkluderas i detta begrepp.

Gödslingsplan är ett redskap för att planera gödselanvändning inom gården. Till grund för gödslingsplanen ligger gårdens gödselmängder och stallgödselanalyser samt markkarteringsdata för de enskilda fälten. Gödslingsplanen är ett redskap för att anpassa gödslingen på bästa sätt med hänsyn taget till klimat och avkastning.

GWP betyder Global Warming Potential och är ett tal som anger den potentiella växthuseffekten av en gas i förhållande till samma mängd koldioxid. GWP anges ofta i ett 100-års perspektiv.

HDI Human Development Index - ett mått på ett lands eller en regions utvecklingsnivå, som utarbetas av FN:s utvecklingsprogram UNDP, och inkluderar BNP, välfärdsmått som läskunnighet, förväntad livslängd, inkomst etc. HDI anges på en skala från 0 till 1. Indexet uppdateras årligen.

ICES står för det Internationella Havsforskningsrådet. ICES har till uppgift att bland annat övervaka, uppskatta och ge vetenskapligt baserade råd om den framtida utvecklingen av fiskbestånd. Detta arbete ligger sedan till grund för det de internationella fiskekvoterna i våra vatten.

IFOAM står för International Federation of Organic Agriculture Movements vilket är en världsomspännande samarbetsorganisation för ekologisk produktion.

ISO står för International Organization for Standardization och är en internationell organisation som utvecklar och publicerar standarder.

Karaktärsråvara i en sammansatt produkt är den råvara som produktnamnet associerar till även om den inte utgör huvudsaklig beståndsdel i produkten. Om en råvara ingår i produktnamnet är den alltid karaktärsråvara.

Koldioxidekvivalenter (CO_2^e) är en enhet för att jämföra klimateffekten av olika gaser uttryckt i mängden koldioxid med samma klimateffekt.

Livscykelanalys (LCA) är en sammanställning och utvärdering av den potentiella miljöpåverkan av en produkt under hela dess livscykel, från anskaffning av råmaterial eller naturresurser till slutlig kvittblivning. Jämför med exempelvis den internationella ISO-standarderna för LCA, ISO 14040.

Livscykelkostnader är den totala kostnaden för en produkt under produktion, användning och omhändertagande av avfallet.

Livscykelperspektiv innebär att man tar hänsyn till den potentiella miljöpåverkan från en produkt eller tjänst under hela dess livscykel.

MSC betyder Marine Stewardship Council och är ett internationellt system för beståndsbedömning inom fiskerieringen för ett hållbart fiske.

Mulljord eller organogen jord, är en odlingsjord som innehåller minst 35 procent organiskt material, dvs. kolrikt material (FAO 1998).

Nyckeltal är ett mått eller värde som ger information som underlättar jämförande analyser. Nyckeltal används för att uppmärksamma och driva något väsentligt i en verksamhet. Det är ett försök att förenkla/konkretisera i grunden komplicerade förhållanden, ofta sådana som är särskilt betydelsefulla för en verksamhets förmåga att fungera.

Nyttjandegrad är ett mått på hur effektivt en resurs används, dvs. det talar om hur mycket av den insatta resursen som verkligen har använts.

Närliggande gård är en gård som ligger inom ett sådant avstånd att återföring av stallgödsel kan bli aktuell för att skapa hållbara flöden av växtnäring och stallgödsel.

Produktionen avser den verksamhet inom ett företaget som omfattas av klimatcertifieringen. Inom lantbrukssektorn är det oftast hela lantbruksföretaget och alla dess aktiviteter. Inom andra typer av produktion kan det vara fråga om vissa anläggningar inom ett företag, eller vissa i tid och rum väl avskilda aktiviteter.

Radodlade grödor för humankonsumtion är till exempel grönsaker, majs eller potatis.

Restprodukt innebär produkter med ursprung i förädling av råvaror från jordbruk, fiske och vattenbruk, som uppstår som biflöden. Syftet med att introducera begreppet är att stimulera användningen av restprodukter som fodermedel.

RTRS betyder Round Table on Responsible Soy Association och är ett internationellt samverkansorgan för att ta fram en standard för hållbar sojaodling och certifiering i alla led.

RSPO betyder Round Table on Sustainable Palm Oil och är ett internationellt samverkansorgan för att ta fram en standard för hållbar odling av palmolja och certifiering i alla led.

Spillvärme definieras som värme som genereras i en process, till exempel en industri, och som kan tillvaratas som resurs.

Syntetiska köldmedier är HFC (fluorkolväten), CFC (klorfluorkarboner) och HCFC (klorfluorkolväten) med ett GWP-värde på 1 000-10 000 eller ännu mer. CFC kallas i vardagligt språk freoner.

Årsöverlagring är när en produkt kan lagras från det att en skördesäsong slutar, till dess den börjar igen, så kan den årsöverlagras.

1 ALLMÄNNA REGLER

1.1 Regler för den anslutne

Anslutning till detta regelverk är frivilligt och öppet för dig som har ett företag inom produktion och distribution av livsmedel. De allmänna reglerna talar om vad du måste uppfylla för att kunna bli ansluten till systemet med certifierade produkter och vad som krävs för att behålla din certifiering.

Kapitel 1 ska genomarbetas under februari och mars 2012, och kommer presenteras i slutlig form under vårterminen 2012.

1.1.1 Kvalitetscertifierad verksamhet

Ett grundkrav för att kunna få rätt att klimatmärka produkter enligt dessa regler är att din produktion är godkänd enligt ett certifieringssystem som uppfyller kraven i 1.3.1.

1.1.2 Marknadsföring

När dina produkter har blivit certifierade enligt föreliggande regler får den marknadsföras med hänvisning till begreppet ”Klimatcertifierad produktion” enligt samma version av Klimatcertifiering för mat.

1.1.3 Krav vid inträde

För att du ska kunna få rätten att marknadsföra dina produkter som klimatcertifierade ska du vid inträde i systemet uppfylla samtliga kritiska punkter i regelverket. Dessa finns markerade med **(K)** efter respektive regeltext. Krav på att följa regelverket styrs för övrigt genom avvikelshandlingen inom ramen för den certifiering enligt kraven i 1.3.1 som ligger till grund för klimatcertifieringen.

1.2 Krav på certifieringsorgan

Syftet med dessa krav är en rättvis hantering vid revision oberoende av vilket certifieringsorgan den anslutne väljer.

1.2.1 Krav på ackreditering

Certifieringen ska utföras av ett oberoende certifieringsföretag som är ackrediterat för produktcertifiering enligt EN 45011 och med en ackrediteringsomfattning som innefattar något av certifieringssystemen enligt 1.3.1 och föreliggande regler.

Ackrediteringen innebär att regler redan ställs på hur bland annat revision och avvikelser ska hanteras liksom krav på revisorerna. Reglerna nedan är ett komplement till kraven i ackrediteringen, som gäller särskilt för klimatreglerna.

1.2.2 Revision

Syftet med revisionen är att säkerställa att reglerna följs. Den är också en hjälp i förbättringsarbetet inom verksamheten. Revisionen ska utföras inom ramen för den certifiering som ligger till grund för klimatcertifieringen, av ett oberoende certifieringsföretag som är ackrediterat för EN 45011 och med en ackrediteringsomfattning som innefattar något

av certifieringssystemen enligt 1.3.1 och föreliggande regler. Detta innebär att rutinerna för klimatcertifieringen följer rutinerna för den certifiering som används som bas.

1.2.3 Hantering av avvikelser

Avvikelser från regelverket hanteras enligt det certifieringssystem som används som bas.

Kommentar

Upplägget baseras på att grundstandarderna enligt 1.3.1 är godkända för certifiering under ackreditering enligt EN 45011*. Alla certifieringssystem som är godkända för ackreditering enligt EN 45011 har system för avvikelshantering. Detta system ska identifiera olika grader av avvikelser, och se till att det certifierade företaget inte blir certifierat eller att företaget blir av med certifieringen om avvikelserna är allvarliga. För avvikelser som är mindre omfattande ska produktionen bringas i ordning i enlighet med systemets regler. Såväl KRAVs som Sigills system är godkända enligt denna standard, men med olika avvikelshantering. (K)-märkningsregler inom klimatcertifieringen är ett sätt för projektet att märka ut de krav som är centrala, som man aldrig får avvika ifrån. Nedan följer exempel på hur avvikelser hanteras inom de system som idag är godkända enligt detta regelverk:

KRAV:

Kapitel 2.5 i KRAVs regelverk reglerar avvikelser. Om certifieringsorganet bedömer att du inte uppfyller reglerna får du en avvikelse som beskriver felet. Den kan vara mindre, större eller avstängningsgrundande. En mindre avvikelse är ett fel mot ett enskilt krav inom en KRAV-regel. Vid en mindre avvikelse begär revisorn ett skriftligt svar ifrån dig. Du ska lämna det skriftliga svaret senast inom 28 arbetsdagar. Större avvikelser kan leda till avstängning om de inte åtgärdas genom en handlingsplan som ska godkännas och kontrolleras av certifieringsorganet. Vid riktigt allvarliga avvikelser kan du stängas av under 1–3 år då du inte får vara KRAV-ansluten. Skäl för att bli avstängd är att produktionen allvarligt strider mot ”Den ekologiska produktionens målsättning”

IP Sigill:

Följande gäller för mjölkproduktionen, fram till 1/1 2016: Inom IP Sigill delas reglerna in i kritiska (röda) och icke-kritiska punkter. Kritiska punkter är krav som är avgörande för trovärdigheten och som därför måste uppfyllas för att revisionen ska bli godkänd. Detta motsvarar kritiska punkter i klimatcertifieringen. Om det finns avvikelser på kritiska punkter inom IP Sigill ska de rättas till inom 28 dagar. Avvikelser från kritiska punkter som är särskilt viktiga för livsmedelssäkerhet, djuruomsorg och miljö kan leda till uteslutning. För de icke-kritiska punkterna i regelverket ska 90% vara uppfyllda, och för IP Sigill GAP 95%. Vid godkänd revision får det alltså finnas kvar ett antal avvikelser, men max 10 % (5 % för IP SIGILL GAP). Dessa ska åtgärdas så snart det är möjligt. Om en efterföljande revision visar att så inte skett beräknas avvikelserna som en dubbel belastning.

Följande gäller för övriga driftsinriktningar: För att revisionen ska bli godkänd ska alla avvikelser vara åtgärdade. I vissa specialfall kan Certifieringsbolaget besluta om certifiering trots att det finns avvikelser kvar. Då krävs en godkänd åtgärdsplan som tydligt beskriver hur det ska gå till, och någon form av bevis på att det kommer att ske.

Skillnaden mellan Kritiska punkter och övriga punkter är:

- Vid anslutning får det inte finnas kvarstående avvikelser på kritiska punkter. För övriga punkter kan det i vissa specialfall finnas kvarstående avvikelser men då ska det finnas en godkänd åtgärdsplan.)
- Avvikelse på kritisk punkt kan leda till avstängning direkt vid revisionstillfället.
- Avvikelse tre gånger i rad på kritisk punkt (som korrigerats inom 28 dagar vid tidigare revision) ska leda till uteslutning.
- Avvikelse på kritisk punkt som riskerar att allvarligt skada IP:s trovärdighet ska leda till uteslutning direkt. Dvs det går inte att korrigera i efterhand.

* EN 45011 är den europeiska beteckningen på ISO/IEC Guide 65. ISO/IEC Guide 65 tillämpas i flera olika certifieringssystem internationellt. Kravet på ”EN 45011, eller motsvarande” ska alltså förstås som ett ackrediteringssystem som motsvarar ISO/IEC Guide 65 tex IFOAM:s ackrediteringskriterier, eller den amerikanska ackrediteringen för ekologisk produktion, NOP.

1.2.4 Kompetenskrav för revisorer

Den som utför revision enligt dessa regler ska ha god kunskap om klimatpåverkan vid produktion och distribution av livsmedel och åtgärder för att minska dess klimatpåverkan. Detta kan t ex innebära kunskap om hur olika aktiviteter, processer och åtgärder inom produktionen påverkar koldioxid-, metan- och lustgasemissioner, hur olika typer av klimatdeklarationer eller klimatberäkningar är upplagda, skillnader i olika internationella kvalitetscertifieringar vid odling av råvaror till fodermedel samt kunskap om energikartläggningar och -besparingar. Revisorn ska genomgå en grundläggande utbildning samt en heldags fortbildning per år för att följa kunskapsutvecklingen på området.

1.3 Krav på standarden

För att kunna bli godkänd enligt detta regelverk måste verksamheten ha en kvalitetscertifiering som bas, som ställer grundläggande krav inom miljöskydd, djuromsorg och socialt ansvar. Syftet med detta är att understryka att klimat- och energifrågor är en del av arbetet för hållbar utveckling inom livsmedelsproduktionen.

1.3.1 Kvalitetscertifierad

Ett krav för certifiering enligt detta regelverk är att produktionen har en tredjepartscertifiering som ställer krav inom områdena miljöskydd, djuromsorg och socialt ansvar och som är godkänt för certifiering under ackreditering enligt EN 45011, eller motsvarande ackrediteringssystem. Regelägaren för Klimatcertifiering för mat prövar och godkänner de certifieringssystem som kan ligga som grund för klimatcertifieringen. I verifieringskraven till dessa regler finns en förteckning över de certifieringssystem som för närvarande är godkända.

Kommentar

För närvarande är följande regelverk och produktmärkningar, som ställer grundläggande krav inom områden miljöskydd, djuromsorg och socialt ansvar, godkända:

- IP Sigill
- KRAV

Grundläggande krav inom miljöskydd bör t ex innebära

- Regelverket ställer krav på dokumentation och uppföljning av kväveanvändning på gården
- Regelverket ställer krav på säker bekämpningsmedelshantering
- Biologisk mångfald beaktas i regelverket.

Grundläggande krav inom djuromsorg bör t ex innebära:

- Regelverket ställer krav på förebyggande djurhälsovård
- Regelverket reglerar utevistelse och fodermedel med inriktning på djurens välfärd

Grundläggande krav inom socialt ansvar bör t ex innebära:

- Regelverket ställer krav som främjar en god arbetsmiljö och skyddar de som arbetar inom systemet
- Regelverket ställer krav som reglerar minderårigas arbete och som innebär att arbetet inte inkräktar på möjligheten till utbildning.
- Regelverket ställer krav på att anställda inte utsätts för kränkande särbehandling.

- Utvecklingen av regelverket har skett så att såväl konsument- som lantbrukarintressen har haft möjligheter att påverka reglernas utformning.

1.3.2 Särhållning och spårbarhet

Detta regelverk får endast tillämpas i sin helhet. När en produkt passerar hantering som ännu inte omfattas av dessa regler, så får produkten marknadsföras med hänvisning till dessa regler om certifieringsbolaget kan säkerställa särhållning och spårbarhet.

Produkter kan fram till 31 dec 2012 konsumentmärkas som klimatcertifierade med avseende på primärproduktionen även om inte förädlings- och/eller förpackningsföretaget blivit klimatcertifierat. Från 1 jan 2013 ska samtliga regelområden som berörs för en enskild produkt vara certifierade för att produkten ska få konsumentmärkas som klimatcertifierad.

Bilaga 1: Växthusgasutsläpp vid produktion av *inköpta* fodermedel (Flysjö m fl, 2008) sammanställt av Berglund m fl (2009).

Fodermedel	Växthusgasutsläpp (g/kg foder) ⁰				Ts-halt (%)
	CO ₂	N ₂ O	CH ₄	CO ₂ -ekv	
Gräsvall ⁰					
Hö	75	0,87	0,08	335	100
Rundbal	100	0,87	0,093	365	100
Plansilo	110	0,87	0,085	367	100
Tornsilo	100	0,87	0,091	361	100
Blandvall ⁰					
Hö	56	0,65	0,053	249	100
Rundbal	85	0,65	0,067	279	100
Plansilo	88	0,65	0,059	282	100
Tornsilo	82	0,65	0,065	275	100
Höstvete					
syd ⁰	130	0,88	0,14	395	86
väst ⁰	150	0,96	0,15	440	86
öst ⁰	150	0,94	0,15	433	86
Havre					
syd ⁰	140	0,87	0,13	396	86
väst ⁰	170	1,0	0,16	483	86
öst ⁰	170	1,0	0,16	482	86
Korn					
syd ⁰	140	0,85	0,13	389	86
väst ⁰	160	1,0	0,15	457	86
öst ⁰	160	0,97	0,15	448	86
Sojamjöl ⁰	640	0,67	0,4	846	87
ExPro® ⁰	190	0,9	0,21	459	90
Rapsfrö	250	1,8	0,26	786	91
Majsglutenmjöl ⁰	820	0,82	1,6	1100	92
Äter/åkerböror ⁰					
syd ⁰	130	0,42	0,089	253	86
väst ⁰	120	0,38	0,084	232	86
öst ⁰	120	0,35	0,086	227	86
Palmkärneexpeller ⁰	400	0,69	9,8	848	91
Betfiber/Betfor ^{0,0}	450	0,32	0,96	564	90
Melass	84	0,19	0,10	141	78
HP-massa ⁰	150	0,29	0,18	234	100
Foderfett					
Kalkfett	350	0,25	4,1	529	
Standard foderfett	330	1,4	2,0	783	
Monocalciumfosfat	740	0,058	1,4	795	100
Färdiga kraftfoderblandningar					
Unik	360	0,65	1,2	584	
Solid	280	0,77	1,4	546	

(Flysjö m fl, 2008). Växthusgasutsläppen är omräknade med de karaktäriseringsindex som används i denna rapport (se Tabell 2)

Ren gräsvall. Avser odling av treårig vall i Västra Götaland med två skördar per år och 7 ton ts/ha och år.

Ca 75% gräs och 25 % klöver. Avser odling av treårig vall i Västra Götaland med två skördar per år och 7 ton ts/ha och år.

Avser skördeområdena Skåne och Halland (för höstvetete endast Skåne)

Avser skördeområdet Västra Götaland

Avser skördeområdena Stockholm, Uppland, Sörmland, Östergötland, Örebro och Västmanland

Soja från Brasilien. Prisallokering mellan sojamjöl (35 % av miljöpåverkan) och sojaolja.

Värmebehandlat rapsmjöl, biprodukt vid extraktion av rapsolja. Prisallokering mellan ExPro® (28 % av miljöpåverkan) och rapsolja.

En av biprodukterna från extraktion av majsstärkelse. Från Frankrike. Mycket proteinrikt foder (>60 % protein).

Ingen åtskillnad görs mellan grödorna p g a stora likheter mellan grödorna och få observationer.

Biprodukt från framställning av palmolja och palmkärneolja. Odling i Malaysia

Biprodukt från sockertillverkning. Avser svensk betodling. Om tysk betfiber används ökar utsläppen med drygt 175 g CO₂-ekv/kg

Inkl transport till gården

Källor:

Berglund M, Cederberg C, Clason C, Henriksson M, Törner L. 2009. *Jordbrukets klimatpåverkan – underlag för att beräkna växthusgasutsläppen på gårdsnivå och nulägesanalyser av exempelgårdar*. Delrapport i Joker-projektet. mars 2009. Hushållningssällskapet Halland.

Flysjö A, Cederberg C, Strid I. 2008. *LCA-databas för konventionella fodermedel – miljöpåverkan i samband med produktion*. Version 1. SIK-rapport nr 772 2008. SIK. Institutet för livsmedel och bioteknik.